

Sveriges lantbruksuniversitet
Swedish University of Agricultural Sciences

Fastighetsavdelningen

YTTRANDE

SLU ID: SLU.ua.2019.2.6-4799

2020-03-31

registrator.ktf@regionuppsala.se

Yttrande över samråd från Region Uppsala angående Regionalt trafikförsörjningsprogram för Uppsala län, 2020-2030 (KT2019-0436)

Sammanfattning

SLU upplever att trafikförsörjningsprogrammet är genomtänkt och bidrar till tillgänglighet och hållbar utveckling i regionen.

Generella synpunkter

I punkt 6: Kollektivtrafikens miljöpåverkan och åtgärder för att skydda miljön, framstår målet för 2022: ”100% av den allmänna kollektivtrafiken utförs med fossilfria bränslen”, som ambitiöst och fullt nåbart.

Beslut om detta yttrande har universitetsdirektör Martin Melkersson fattat efter föredragning av fastighetschef Lars Edvin Andersson vid Fastighetsavdelningen.

Martin Melkersson

Lars Edvin Andersson

Synpunkter på rapporten Samråd om övervakningsprogram för havsmiljödirektivet 2020

<https://www.havochvatten.se/remisser>

Information

Havs- och vattenmyndigheten kommer inte att tillgängliggöra namn, telefon eller e-post, utan endast namn på den organisation som lämnat synpunkten. Kontaktuppgifterna behöver vi för att kunna kontakta er vid behov.

Namn*	Sammanställt av Håkan Wennhage för
Organisation/ privatperson*	avdelingen Havsfiskelaboratoriet vid SLU-Aqua
Telefon	
e-post*	hakan@wennhage@slu.se

*obligatoriskt

Gör så här

Havs- och vattenmyndigheten välkomnar synpunkter senast den **31 mars 2020**. Skriv era kommentarer i nästa flik. Spara ner formuläret och skicka det till havochvatten@havochvatten.se.

Havs- och vattenmyndighetens rapport med namnet: Samråd om övervakningsprogram för havsmiljödirektivet 2020, återfinns på www.havochvatten.se/remisser. På samrådssidan finns också remissunderlag i form av en länk till faktasidor som beskriver övervakningsprogrammen, indelade i nio generella teman.

Avsnitt (lista)	Sidnummer	Deskriptor eller element (lista)	Kategori synpunkt (lista)	Stycke, figur, tabell etc.	Synpunkt
2. Framtagande av övervakning för havsmi	21	Marina däggdjur (D1)	Rapporten (språk och tyd		Oklart var man hittar detaljerad information om övervakningen. I stycke 3 står det att undersökningen i detalj ska beskrivas i tillhörande undersökningsprogram. I stycke 4 står det att sidorna på webben som vil skall vara programmet? beskrivs övervakningen på ett generellt sätt. När jag söker upp information om den planerade flygräkningen av tumlare står det att "Metoderna kommer att finnas beskrivna i 3 undersökningstyper som kommer fastställas".
3. Strategier för övervakning i Nordsjön oc	26	Marina däggdjur (D1)	Rapporten (språk och tyd		Oklart vil fiskerivisningskriterier styr på, uppenbartligen inte bifångst eftersom det listas 3 under andra övervakningsstrategier. Enligt texten planeras en flygräkning tillsammans med Danmark 2020. Bortsett från att den skall utredas vart femte år framgår av rapporten eller hemsidan inte hur denna räkning kommer lagras upp, genomföras och utvärderas. De tidigare SEANS kampanjerna nämns (men inte Danmarks tidigare undersökningar). Med den givna informationen är det oklart hur en extra räkning 2020 skall resultera i att "höja kvaliteten i bedömningen betydligt fram till 2024". Det sägs också att det kommer vara svårt att bedöma utbredning över samtliga populationers utbredningsområden men ingen information om rumsig eller tidsmässig upplösning i de planerade flygräkningarna presenteras. I Danmark, Tyskland och Holland finns relativt lång erfarenhet av att på nationell nivå övervaka Nordsjö- och Balthasvamarne – borde gå att planera liknande program i de svenska delarna av dessa populationers utbredningsområden.
3. Strategier för övervakning i Nordsjön oc	28	Marina däggdjur (D1)	Utveckling		Finns inte bifångster av säl med som indikatorer?
3. Strategier för övervakning i Nordsjön och Östersjön		Marina däggdjur (D1)	Brister	Tabell 1	
3. Strategier för övervakning i Nordsjön och Östersjön		Marina däggdjur (D1)	Utveckling	Tabell 1	DIC3 bör utvecklas vidare för att även inkludera vikaresäl och knubbisäl. För en ekosystembaserad förvaltning, t.ex. frågor kopplade till sälars ekologiska roll (inkl. ekologisk modellering), sälars påverkan på fiskbestånd, jaktens påverkan på sälpopulationer behövs underlag om marina däggdjurs födoval i olika områden/olika säsonger samt bättre underlag om sälpopulationernas utbredning under olika säsonger.
3. Strategier för övervakning i Nordsjön och Östersjön		Marina däggdjur (D1)	Utveckling		För frågor kopplade till sälars ekologiska roll behövs underlag om sälars födoval i olika områden/säsonger. Koppla ihop (utökad) övervakning av födoval hos marina toppredatorer till D4.
3. Strategier för övervakning i Nordsjön och Östersjön		Marina näringsväxlar (D4)	Utveckling		Utveckling av kontinuerlig övervakning av invasiva arters spridning och ekologiska betydelse, t.ex. som bytes- och predatorart i olika vatten.
3. Strategier för övervakning i Nordsjön och Östersjön		Främmande arter (D2)	Utveckling		Nuvarande mening "De övervakningsprojekt gällande mikroskräp som görs i utvecklingen av löpande övervakning ger viktiga underlag för kvalitativ bedömning av status." blir tydligare med följande formulering "De övervakningsprojekt gällande mikroskräp som genomförs för att utveckla den löpande övervakning ger viktiga underlag för kvalitativ bedömning av status."
3. Strategier för övervakning i Nordsjön och Östersjön		71 Marint skräp (D10)	Rapporten (språk och tydlighet)	Stycke 2	Efter meningens som slutar med "... ge jämförbara resultat med de som fås med BITS." bör följande mening infogas "Men, eftersom det är nödvändigt att också följa tidstrender för skräpkoncentrationer i områden som inte bör eller kan tidas är det en övervakning som bör sättas in trots behovet av en annan typ av provtagningsmetodik.
3. Strategier för övervakning i Nordsjön och Östersjön		73 Marint skräp (D10)	Rapporten (språk och tydlighet)	Stycke 1.	Följande mening som börjar med "Ytterligare eventuella problem med övervakningen" bör ersättas med "En viktig brist med dagens övervakning..."
3. Strategier för övervakning i Nordsjön och Östersjön		73 Marint skräp (D10)	Rapporten (språk och tydlighet)	Stycke 1.	Följande mening "Hur bottarna ser ut i otårlade områden som exempelvis djupa havsområden eller skyddade områden är inte känt." bör ändras till "Bottarnas status i otårlade områden som exempelvis djupa havsbottar, syrefria områden eller skyddade områden är inte känt."
3. Strategier för övervakning i Nordsjön och Östersjön		73 Marint skräp (D10)	Rapporten (språk och tydlighet)	Tillägg till slutet av stycke 1.	För tydliggörelse skall här följande mening läggas till i slutet av stycket. "Utän kunskap om tillståndet i dessa områden finns således en risk att dessa områden skulle kunna fungera som ackumulationsområden för skräp." Omfattande arbete har genomförts i såväl forskningsprogram (BENTHIS projektet), HELCOM finansierat projekt (BALTC boost) som tilläggat ICES rådgivningsarbete i arbetsgruppen WGFBIT med att ta fram såväl kvantitativ belastnings- samt påverkansindikator för bottenträningens fysiska påverkan. Baserat på detta arbete avser ICES att 2021 presentera ett råd med kvantitativa analyser av samtliga havsområden inom ICES inkluderat Nordsjön och Östersjön. Förutom detta pågående arbetes årsrapporter av WGFBIT så finns en studie publicerad för Östersjön där ansatsen också kombinerats med påverkan av syrebristen för bentsiska habitat som ett resultat av arbetet i HELCOM projektet BOOST.
3. Strategier för övervakning i Nordsjön oc	45	D1) Bentsiska livsmiljöer (D6 och	Utveckling	Stycke 3	Sammanfattningsvis är bedömningen att DEC2 har en väletvecklad indikator för bottenträningens påverkan, och att DEC3 och DEC3-S beroende på hur dessa kriterier används har kommit mycket långt map att ta fram en kvantitativa indikator. Hur sätta GES är dock en fråga som måste arbeta vidare med i hop med förvärtare. Eftersom i praktiken bottenträningens påverkan (och även syrebrikt i tex Östersjön) måste analyseras havsområdesvis då påverkan sker över landsgränser (fisket) saknas den internationella dimensionen i denna text. Hur samordnas arbetet? Hur görs analyserna -av ICES, OSPAR, HELCOM? referenser: https://academic.oup.com/icesjms/article-abstract/77/1/278/5634219?redirectedFrom=fulltext https://www.ices.dk/community/groups/Pages/WGFBIT.aspx
4. Slutatsar			Rapporten (språk och tyd	Stycke 3	Förtydliga vad som avses med följande map på Svea möjligheter: "Det är även ett krav att programmet kan utföras av samtliga utförare inom övervakningen av fria vattenmassan." Stycket innehåller brasklappar som begränsar möjligheter och utvecklingsinitiativ och frågan är varför Havs- och Vattenmyndigheten ansvarar för övervakningsprogrammen och beslutat om långsiktig övervakning, men utveckling och forskning finansieras såväl av Hav som andra finansierare så vad är poängen med brasklapparna? Allt eftersom nya metoder tas fram finns det en serie praktiska och ekonomiska omständigheter som måste tas i beaktande och Hav måste ta ställning till och besluta om innan dessa kan genomföras som storskaliga övervakningsprogram, men varför ta upp det här? Föreslår att följande delar stryks: "Under 2020 kan nya instrument testas inom forsknings- och utvecklingsprojekt. För Hav är det centralt att övervakningen täcker in lagkraven och att metoderna utvecklas för att skapa bästa tänkbara informationsunderlag. Det är även ett krav att programmet kan utföras av samtliga utförare inom övervakningen av fria vattenmassan. Speciell provtagning som blir möjlig med Svea måste sättas in i sammanhanget och det finns idag inte en framtagen plan för exakt vilken uppsättning instrument som ska användas i övervakningen. Nya instrument och övervakningsmetoder kommer att bli aktuella om de medför en effektivisering av nuvarande övervakning, eller om datunderlaget förbättras och brister åtgärdas." Föreslår att följande text skrivs: Svea som plattform skapar nya möjligheter för svensk miljöövervakning. Att lägga på ytterligare datainsamling, nya parametrar på redan befintliga pågående undersökningar är ett sätt att effektivisera och optimera miljöövervakningen stort. Att upprätta helt nya provtagningsprogram med Svea som plattform för att uppfylla nya mål och syften i miljöövervakningen (och där nuvarande undersökningars upplägg inte passar, tex täckning i tid och rum) är en annan väg som bör diskuteras vidare.
3. Strategier för övervakning i Nordsjön och Östersjön	27	Marina däggdjur (D1)	Rapporten (språk och tydlighet)	Stycke 1 Marina däggdjur	Längst ned på sidan är "och åtgärder" ihopskrivet.
3. Strategier för övervakning i Nordsjön och Östersjön	30	Marina däggdjur (D1)	Faktafel	Stycke 1 Marina däggdjur	Projektet kommer att genomföras i Skagerrak Kattegatt och Öresund och fokusera på garnfiske. Lägg till den röda texten.
3. Strategier för övervakning i Nordsjön och Östersjön	34	Marina däggdjur (D1)	Faktafel	Stycke 2 Sjöfåglar	Projektet kommer att genomföras i Skagerrak Kattegatt och Öresund och fokusera på garnfiske. Lägg till den röda texten.
3. Strategier för övervakning i Nordsjön och Östersjön	39	Marina däggdjur (D1)	Rapporten (språk och tydlighet)	Stycke 3 Fisk	Rubriken Bifångst tolkar jag som oönskad fisk i det här sammanhanget. Kanske den ska ändras till Garnfiske.
3. Strategier för övervakning i Nordsjön och Östersjön	40	Marina däggdjur (D1)	Faktafel	Stycke 3 Fisk	Projektet kommer att genomföras i Skagerrak Kattegatt och Öresund och fokusera på garnfiske. Lägg till den röda texten.
3. Strategier för övervakning i Nordsjön oc	31	Sjöfåglar (D1)	Rapporten (språk och tyd	Stycke 2 under	Under indikator DIC2 "2A Abundans av häckande havsfåglar" saknar ett på havsfågler. Dessutom skriver man för indikator havsfåglar istället för sjöfåglar som det benämns i övervakningsprogrammet. Lämpligen korrigeras så det blir konsekvent eller inkluderar definitioner på sjöfåglar relativt hav
3. Strategier för övervakning i Nordsjön oc	33	Sjöfåglar (D1)	Utveckling	Stycke 3	Abundans och utbredning räcker inte för att utreda fåglars ekologiska roll utifrån en ekosystembaserad förvaltning. Födoval/predationsbeteende, belastning av parasiter/spridning etc. kan vara ett komplement.
3. Strategier för övervakning i Nordsjön oc	30-34	Sjöfåglar (D1)	Utveckling		Avsnittet i rapporten beskriver korrekt sjöfåglar som viktiga topp-predatorer som både påverkar och påverkas av andra trofnivåer. Det finns en svaghet i att det endast finns indikatorer kopplat till abundans (DIC2). Sjöfåglar har en mycket hög naturlig överlevnad vilket gör att populationssiffror är starkt buffrade mot direkta påverkansfaktorer som styr produktivitet (rekryteringen till populationen), exempelvis fiske som påverkas födan kring sjöfågelkolonier. Det är känt från många håll, exempelvis i Norge, att sjöfågelpopulationer kan vara mer eller mindre stabila under många år för att sedan krascha fullständigt, som ett fördröjt resultat av en långsiktigt minskad produktivitet (häckningsframgång).
2. Framtagande av övervakning för havsmiljödirektivet	23-24	Fisk (D1)	Övrigt		Vi föreslår därför att det utvecklas en indikator kopplat till DIC3 för sjöfåglar, som täcker in reproduktionen och eventuellt också den adulta överlevnaden och åldersstrukturen i populationen. För fåglar kan sådana studier genomföras som en kombination av ringmärkning och återobservation (för att följa individers överlevnad) och räkningar av ägg och ungar i kolonier som ett mått på reproduktionen. Detta bör gälla arter med olika föda och olika furageringsstrategier (bentskt, pelagiskt, vid ytan) för ökade möjligheter att koppla funktionella grupper till deskriptor Kopplade till Deskriptor 4 – Marina näringsväxlar.
3. Strategier för övervakning i Nordsjön och Östersjön	34	Fisk (D1)	Utveckling	2:a stycket	OSPAR har sedan i februari 2020 åter även en expertgrupp för biologisk mångfald hos fisk. Det är även värt att notera att befintliga Näringsvänsindikatorer (D4) och nya D4 indikatorer under utformning till stor del behandlar ekosystemkomponenten fisk med utvecklingsarbete länkat till expertgruppen
3. Strategier för övervakning i Nordsjön och Östersjön	37-38	Fisk (D1)	Utveckling		Befintlig övervakning mäter även i stor utsträckning variationer i rekrytering. Rekryteringen är beroende av såväl en tillräcklig lekbiomassa som en lång rad miljövariabler
3. Strategier för övervakning i Nordsjön och Östersjön	40 och skaldjur (D3)	Kommersiellt nyttjade fiskar	Brister		Grundna komplexa livsmiljöer i Västerhavet förmodas utgöra viktiga uppväxtområden för flera viktiga kommersiella arter som framförallt fångas i utlösn. Övervakningen bör utveckla indikatorer som ger information om kusthabitatens kvalite som uppväxtområden för dessa fiskarter. Kustområden har dessutom tidigare haft en relativt god förekomst av stora individer av flera av dessa fiskarter. Övervakningen bör även fortsatt möjliggöra en geografisk bild av förekomst av stor och lekande fisk samt dess genetiska ursprung, som ett led målet att återfå stor rovfisk med en för ekosystemen strukturerande roll i kustområdena
3. Strategier för övervakning i Nordsjön och Östersjön	41 och skaldjur (D3)	Kommersiellt nyttjade fiskar	Rapporten (språk och tydlighet)	sista stycket	Det bör förtydligas att broskfiskar och storvuxna fiskarter med långsam tillväxt och sen könsmodnighet genom ett historiskt överfiske gått från att vara målarter till att nu utgöra bifångst av flera till skyddade arter. En fungerande fiskeriförvaltning flyttar hotade arter från D3 till D1 och bör därmed ställa extra höga krav på bifångstoddlighet och populationsutveckling på något sätt fortsatt kan följas även där nedgången gjort att ordinarie miljöövervakning inte längre kan ge goda skattningar.
3. Strategier för övervakning i Nordsjön och Östersjön	41	Skaldjur (D3)	Rapporten (språk och tydlighet)		"Bistånds nivå" skall vara beståndsnivå

Tema (lista)	Faktasida (Övervakningsprogram)	Avsnitt (lista)	Kategori synpunkt (lista)	Stycke, punktlista etc.	Synpunkt
Arter	Tumlare	Dessa data samlas in	Språk och tydlighet	stycke 1	Relativ täthet och populationsstorlek angivet som tumlare per km? Vad är skillnaden
Arter		Rumslig och tidsmässig täckning	Språk och tydlighet	stycke 1	Nationell övervakningen av Östersjöpopulationens kärnområde har väl inte utökats till flera Natura 2000 områden i Kattegatt?
Arter		Rumslig och tidsmässig täckning		stycke 2	Sverige har väl inte haft någon övervakning av Nordsjö- och Bälthavspopulationen att tala om – skulle vilja påstå att den huvudsakligen <u>utörs</u> , inte kompletteras av, internationellt samordnade kampanjer.
Arter		Metoder	Språk och tydlighet	stycke 1	Texten ger intryck av att vi har årliga övervakningar av tumlare med linjetaxering i Östersjön och Nordsjön
		Hur data används	Språk och tydlighet	punktlista 1	I texten på hemsidan framgår att: ”Tumlare ingår i deskriptor 1 (biologisk mångfald)” och fyra kriterier där tumlare ingår räknas upp. Men man säger även att ”I nuläget ger övervakningen endast underlag för att bedöma status utifrån kriterierna DIC2 och delvis DIC4” Men det framgår inte av texten att Sverige valt att inte inkludera tumlare i kriterierna DIC2 – DIC5 i sin föreskrift (HVMFS 2012:18). Inte heller att bedömningsområdet för kriteriet DIC1 endast omfattar delar av förvaltningsområde Östersjön (huvuddelen av Östersjöpopulationens utbredningsområde) men inte alla omfattar Nordsjö- och Bälthavspopulationen.
Biologisk störning	Bifångst	Utveckling	Språk och tydlighet	stycke 1	Utdaterad text – anges under Rumslig utbredning och täckning att ” Provtagning av garn i Öresund och i Kattegatt kommer att införlivas i den reguljära provtagningen från och med 2020.” Räcker med en text som beskriver problematiken och de fortsatta pilotprojekten.
Biologisk störning	Bifångst	Hur data används	Språk och tydlighet	punktlista 1	Här borde klart framgå att denna indikator/detta tröskelvärde endast omfattar Östersjöpopulationen av tumlare (och inte hela utbredningsområdet eftersom Arkonahavet och södra Öresund inte räknas in i bedömningsområdet). För Förvaltningsområde Nordsjön (Skagerrak, Kattegatt och Öresund) finns inte någon indikator eller något tröskelvärde. Trots att det är här finns tumlare och bifångster. Att inte nämna detta ger intryck av att Sverige har en mycket bättre övervakning än faktiskt är fallet.
Biologisk störning	Jakt på säl och sjöfågel	Här finns data	Brister		Jaktstatistik för samtliga sälarter och storskarv saknas i i Jägareförbundets databas Viltdata.
Arter	Säl	Metoder	Brister	Bestånd av knubbsäl och vikaresäl	Bedömning av isläget i samband med inventeringarna av vikaresäl i Bottenviken bör framgå i detalj.
Arter	Sjöfåglar	Beskrivning av övervakning	Brister	Häckande fåglar och Nationell och kompletterande övervakning av häckande sjöfåglar	Nämnda inventeringsmetoder är bristfälliga för att räkna kolonifåglar. Tex. då dessa inte alltid täcks i en ruta, eller blir överrepresenterade om koloni räknas i ruta. För koloniarter krävs kompletterande inventeringar. Tex är skarven en art där befintliga inventeringar inte täcker antalet häckande par.
Arter	Sjöfåglar	Ansvarig myndighet	Brister	Ansvarig myndighet	För frågor gällande tex fiskätande fåglar (arbete mot ekosystemansats) behövs större kommunikation mellan HaV och NRM.
Arter	Sjöfåglar	Dessa data samlas in	Brister	Beskrivning av övervakning	För häckande ejder samlas data på antal och storlek av ejderungar, men det framgår inte varför man gör detta på just den arten. Utifrån en ekosystemansats och från ett fiskeförvaltningsperspektiv är det av värde att följa upp häckningsframgång/produktivitet och överlevnad av flera arter. Utöver en lägesbeskrivning kan detta ge indikationer på predatorns roll i systemet för framtiden.
Arter	Sjöfåglar	Typ av övervakning	Övrigt	Nationella program: nationell övervakning av kustfågel.	För att komma åt länkarna svensk sjöfågelinventering och "nationell övervakning av kustfågel" måste man ha ett inlogg på episerver. Lämpligen länka till en öppen sida. I texten anges att "Miljöarbetet i stort, inklusive alla åtgärder som sätts in för att förbättra miljön, grundar sig på de många resultaten från miljöövervakningen" Det hade varit värdefullt med länkar till åtgärderna och där så är möjligt information om åtgärdernas framgång. Kopplingen mellan åtgärderna och miljöstatus via miljöövervakningen visar på betydelsen av en utbyggd och samordnad miljöövervakning

RAPPORT			Faktasidor (övervakningsprogram)		
Kapitel i rapport (lista)	Strategi	Kategori synpunkt (lista)	Tema (lista)	Avsnitt (lista)	Kategori synpunkt (lista)
----välj-----	----välj-----	----välj-----	----välj-----	----välj-----	----välj-----
1. Inledning	Marina däggdjur (D1)	Faktafel	Arter	Definition och syfte	Faktafel
2. Framtagande av övervakning för Sjöfåglar (D1)		Brister	Bottenmiljön	Ansvarig myndighet	Brister
3. Strategier för övervakning i Norr	Fisk (D1)	Utveckling	Vattenmiljön	Typ av övervakning	Utveckling
4. Slutsatser	Kommersiellt nyttjade fiskar och skaldjur (D3)	Rapporten (språk och tydlighet)	Övergödning	Startår	Språk och tydlighet
5. Övriga delar	Bentiska livsmiljöer (D6 och D1)	Övrigt	Farliga ämnen	Regional samordning	Övrigt
	Pelagiska livsmiljöer (D1)		Marint skräp	Dessa data samlas in	
	Främmande arter (D2)		Marint skräp	Rumslig och tidsmässig täckning	
	Marina näringsvävar (D4)		Biologisk störning	Metoder	
	Övergödning (D5)		Fysisk störning	Kvalitetssäkring	
	Hydrologiska förändringar (D7)		Undervattensljud	Här finns data	
	Farliga ämnen (D8)			Utveckling	
	Farliga ämnen i livsmedel (D9)			Hur data används	
	Marint skräp (D10)				
	Undervattensbuller (D11)				
	Övriga delar				